

ВСТУП

ХУДОЖНІЙ ТВІР ЯК ЯВИЩЕ МИСТЕЦТВА

Уяви, яким би нецікавим стало наше життя, якби в ньому раптом зникло мистецтво — захопливі книжки, музика, живопис, танці, аніме, кінофільми, комп'ютерні ігри... Адже все це нас радує, дивує, зворушує, сповнює емоціями щодня. Життя без мистецтва втратило б сенс. Наразі перед тобою відкриються деякі таємниці художніх творів.

Ти вже знаєш досить багато про чудовий світ мистецтва. Пригадай: мистецтво образно змальовує життя, а художня література використовує для такого змалювання саме словесні образи.

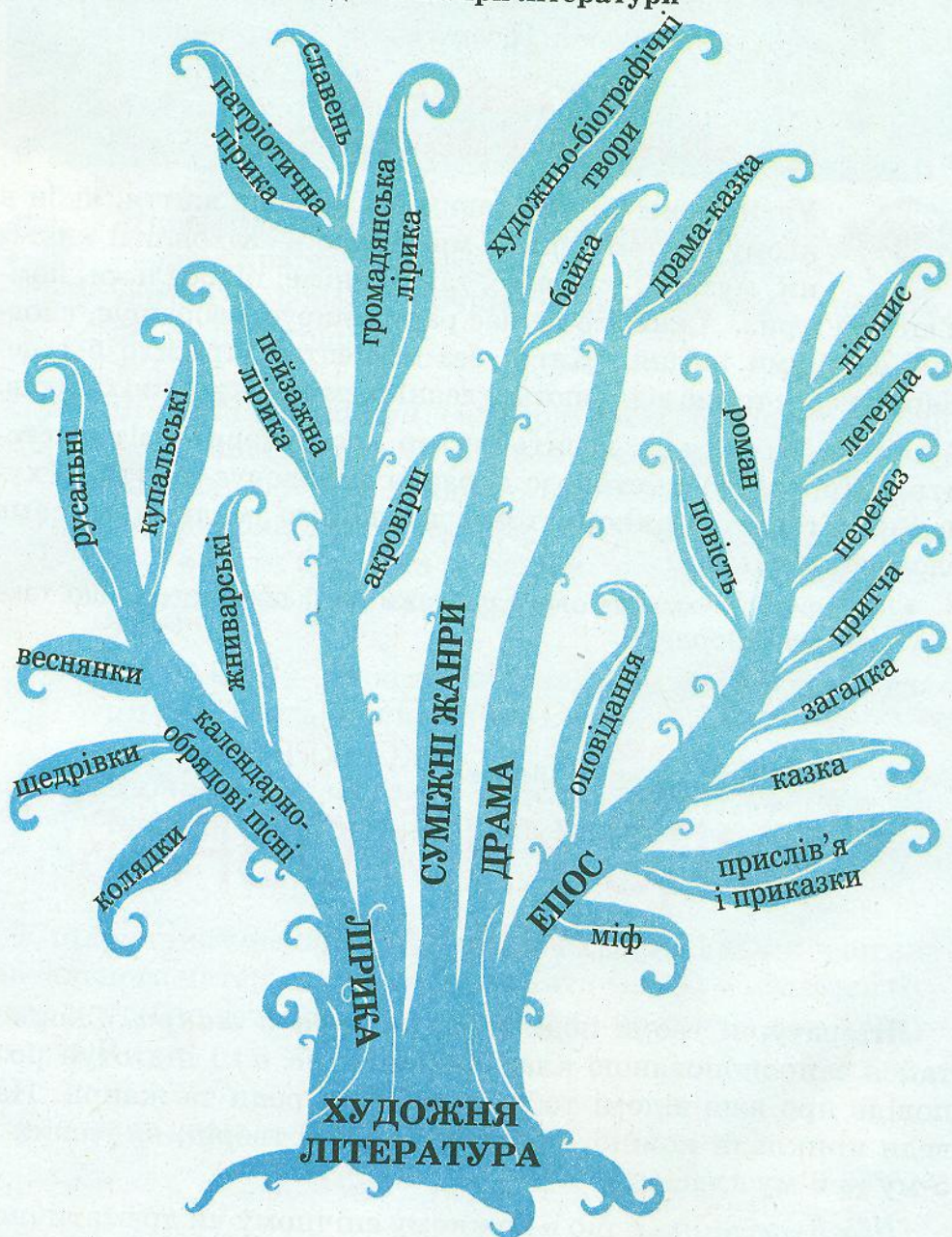
- Роздивися «хмару» слів і розкажи за її допомогою, що таке художній образ.

Літературні твори поділяють на *роди й жанри*. Скористайся запропонованою класифікацією (с. 6) і підготуй розповідь про вже відомі тобі літературні роди та жанри. Наведи приклади кожного роду й жанру з творів, вивчених у 5-му та 6-му класах.

Ти вже знаєш, що в кожному епічному чи драматичному творі є *ідея* (провідний висновок), *тема* (події або явища, змальовані у творі), *сюжет* (подія чи система подій), *композиція* (побудова). Окрім сюжету, композиція містить роздуми, монологи, діалоги героїв / героїнь, авторські відступи, пейзажі, інші описи.

Роди та жанри літератури

У ліриці розкриваються почуття та думки, а не події. Тому замість теми й ідеї тут визначаємо *провідний мотив* (основні переживання і роздуми). До композиції ліричного твору належать: *вихідний момент* (поштовх до переживань чи роздумів), *розвиток почуттів* і *резюме* (авторський висновок).

О. Шупляк.
Великий вибух

1. Емоційно-естетична¹ функція. Одна з найглибших людських емоцій — *відчуття, переживання краси*. Усе в Усесвіті (від сніжинки до галактик) твориться та розвивається за законами краси. Митець у своєму творі за допомогою уяви висвітлює прекрасне, передає в різних явищах і подіях. Милуючись красою, людина відчуває радість, щастя, звільняється від егоїстичних турбот.

2. Пізнавальна функція. За допомогою мистецтва, як і науки, людина пізнає себе та світ. Але якщо в науці відбувається суто раціональне (розумове,

узагальнене) пізнання, то в мистецтві розумове осягнення поєднується з емоційним, інтуїтивним², найширші узагальнення втілено в зримих, конкретних образах.

Зміркуй!

- Роздивися репродукцію картини О. Шупляка. Чому вона має таку назву? Якими художніми засобами автор передає єдність і красу Всесвіту?
- Як пізнавальна функція виявляється в ній?

3. Ігрова функція. Мистецтво є різновидом гри. Уявно ставлячи себе на місце улюблених героїв / героїнь, ми ніби здійснюємо свої мрії, готуємося до власних життєвих випробувань.

4. Функція спілкування. Мистецькі твори допомагають людині краще розуміти себе, життя загалом. Людина здобуває здатність вести продуктивний діалог із мистецьким твором, із собою, з іншими людьми, зі світом, збагачувати інших власним досвідом і збагачуватися їхнім.

¹ *Естетика* (від давньогрецьк. *чуттєво сприйняте*) — поняття, наука про красу.

² *Інтуїція* (від латин. *уважно дивлюся*) — здатність безпосередньо пізнавати істину без допомоги досвіду й доказів, точне передчуття чогось.

5. Виховна функція. Мистецтво справляє на людей потужний виховний вплив. Воно допомагає їм ставати добрішими, мудрішими, духовно багатшими, бачити сенс життя, щастя, помічати й цінувати красу в стосунках, у світі загалом.

У творі — залежно від його жанру та стилю — переважає якась одна функція мистецтва: у притчі — пізнавальна, у байці — виховна, у пейзажній ліриці — естетична, у детективі або гуморесці — ігрова.

Поміркуй!

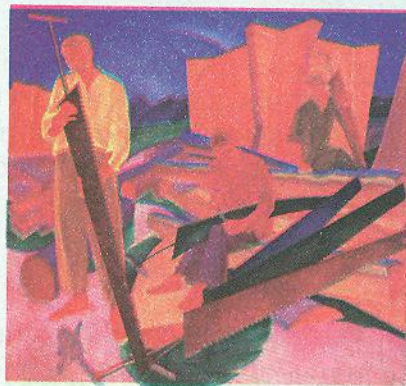
Пригадай твори, які тобі запам'ятались із 6-го класу (байку «Голуб і Лелека» М. Годованця, поему «Євшан-зілля» М. Вороного, вірш «Даленіє вечір...» М. Вінграновського, повість «Таємне Товариство Боягузів...» Лесі Ворониної). Які функції мистецтва переважають у кожному з них? Обґрунтуй свої судження.

Мистецькі діалоги

Український художник початку ХХ ст. **Олександр Богомазов** здобув світове визнання. Захоплення, зачудування життям він виражав яскравою, несподіваною, але ошадливою гамою кольорів, а також творенням ритму через поєднання гострих кутів і діагоналей.

Його донька Ярослава згадувала, як батько вчив її споглядати світ, зокрема працюючи над картиною «Пиллярі»: «Галявина була засипана свіжою тирсою, колоди ніби дзвеніли на сонці, смолисті, блискучі. Постаті робітників на кроквах здавалися величезними на фоні яскраво-синього неба. У повітрі бринів високий звук пилки. Осторонь на стільчику сидів батько, заглиблений у роботу... У батька був великий запас терпіння, і поступово він навчив мене дивитися на природу очима художника, схоплювати миті, коли світло й тінь змінюють форму предметів і на частки секунди розцвічують усе навколо, цілком невимовно й неповторно».

О. Богомазов. Пиллярі